

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.005.02.2022

Pani
Katarzyna Hybś
Dyrektor
Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego
nr 2 im. plutonu Głuchoniemych AK w Kaliszu
ul. Augustyna Kordeckiego 19
62-800 Kalisz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/075 - Edukacja głuchych i niedosłyszących dzieci i młodzieży

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 im. plutonu Głuchoniemych AK w Kaliszu, ul. Augustyna Kordeckiego 19, 62-800 Kalisz ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pani Katarzyna Hybś, Dyrektor Ośrodka, przez cały okres objęty kontrolą
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Przygotowanie szkoły do zapewnienia odpowiednich warunków nauki dla uczniów z wadą słuchu, w tym m.in. kompetencje pracowników szkoły umożliwiające uczniom z wadą słuchu korzystanie z oferty szkoły oraz zapewnienie przez szkołę dostępu do informacji dla niesłyszących i niedosłyszących rodziców lub opiekunów uczniów.2. Organizacja procesu edukacji uczniów z wadą słuchu, w tym w szczególności zapewnienie zindywidualizowanego procesu kształcenia, a także przygotowania do egzaminów.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019 – 2022 do czasu zakończenia kontroli (lata szkolne: 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022). Kontrolą zostały objęte również dowody dotyczące zdarzeń, jakie nastąpiły w okresach wcześniejszych.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Tomasz Juskiewicz, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/28/2022 z 31 stycznia 2022 r. (akta kontroli str.1-2)

¹ Dalej: Ośrodek.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Ośrodku zapewniono niesłyszącym i słabosłyszącym dzieciom i młodzieży dostęp do systemu kształcenia odpowiedniego do ich potrzeb. Ośrodek był przygotowany zarówno pod względem warunków, jak i oferty edukacyjnej do nauczania uczniów z wadą słuchu.

Kadra pedagogiczna zatrudniona w Ośrodku posiadała kompetencje umożliwiające uczniom z wadą słuchu korzystanie z dostępnej oferty edukacyjnej. Osoby mające pod opieką uczniów niesłyszących lub słabosłyszących posługiwały się polskim językiem migowym lub systemem językowo-migowym.

Dyrektor Ośrodka podjęła działania pozwalające na przyjęcie słabosłyszącego lub niesłyszącego ucznia. W okresie objętym kontrolą nie doszło do odejścia uczniów z powodu niezapewnienia przez Ośrodek odpowiednich warunków do potrzeb i możliwości wychowanków.

Każdemu uczniowi zapewniono wymagane zajęcia, w tym z polskiego języka migowego, rewalidacyjne, komunikacyjne i logopedyczne. Stwierdzono jednak przekroczenia liczebności niektórych oddziałów.

Ponadto, na stronie internetowej Ośrodka nie zapewniono informacji o działalności szkoły w postaci nagrania treści w polskim języku migowym. Wystąpiły też przypadki nieujmowania albo nierzetelnego ujmowania w wielospecjalistycznych ocenach poziomu funkcjonowania ucznia oraz indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych ich wymaganych elementów.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie szkoły do zapewnienia odpowiednich warunków nauki dla uczniów z wadą słuchu, w tym m.in. kompetencje pracowników szkoły umożliwiające uczniom z wadą słuchu korzystanie z oferty szkoły oraz zapewnienie przez szkołę dostępu do informacji dla niesłyszących i niedosłyszących rodziców lub opiekunów uczniów

Opis stanu faktycznego

Ośrodek, jako jednostka organizacyjna miasta Kalisza, był placówką przeznaczoną dla dzieci i młodzieży słabosłyszącej i niesłyszącej, w normie intelektualnej oraz niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim i umiarkowanym, w wieku od trzech do 24 lat. W skład Ośrodka wchodziły, m.in., szkoła podstawowa specjalna z oddziałami przedszkolnymi⁵ oraz technikum specjalne dla młodzieży⁶.

(akta kontroli str. 6-113)

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Dalej: Szkoła Podstawowa, SP.

⁶ Dalej: Technikum, T.

Do zadań Ośrodka należały m.in.: przygotowanie wychowanków w miarę ich możliwości do samodzielnego udziału w życiu społecznym w integracji ze środowiskiem; kształtowanie i rozwijanie mowy uczniów; kształtowanie i rozwijanie umiejętności odczytywania mowy z ust; wyrównanie deficytów rozwojowych, zwłaszcza w szeroko rozumianej komunikacji; przygotowanie uczniów do dalszej nauki oraz egzaminów zewnętrznych. Wśród celów Ośrodka wskazano m.in.: maksymalne usprawnianie zaburzonych funkcji psychofizycznych poprzez prowadzenie zajęć rewalidacyjnych (w szczególności logopedycznych), prowadzenie ćwiczeń rewalidacyjnych i surdorewalidacyjnych i prowadzenie innych zajęć o charakterze terapeutycznym; realizowanie podstawy programowej; udzielanie wychowankom pomocy pedagogicznej, rewalidacyjnej i resocjalizacyjnej oraz organizowanie specjalistycznej opieki psychologiczno-pedagogicznej, zdrowotnej, materialnej; wsparcie uczniów mających trudności w nauce poprzez organizowanie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych.

(akta kontroli str. 6-113)

W okresie objętym kontrolą nie miały miejsca przypadki odmowy przyjęcia do Ośrodka dzieci z wadą słuchu.

(akta kontroli str. 210-216)

2. Od 2019 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych⁷ NIK z listy uczniów Ośrodka zostały skreślone cztery osoby, przy czym trzy na wniosek rodzica⁸, jedna ze względu na śmierć dziecka⁹. W przypadku jednego ucznia rodzic wskazał, że przyczyną zmiany placówki była przeprowadzka do innego miasta. W dwóch przypadkach zmiana placówki nastąpiła ze względu na niepełnosprawność sprzężoną – wada słuchu i niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym, ponieważ zdaniem rodziców wiodącą była niepełnosprawność intelektualna.

(akta kontroli str. 187, 210-216)

3. W okresie objętym kontrolą, zatrudnieni w Ośrodku pracownicy pedagogiczni¹⁰, którzy odpowiadali za realizację zajęć z uczniami z wadą słuchu, co do zasady, posiadali wymagane kwalifikacje, tj. posiadali wykształcenie w zakresie odpowiednim do niepełnosprawności uczniów (wykształcenie kierunkowe lub studia podyplomowe, zakład kształcenia nauczycieli lub kurs kwalifikacyjny w zakresie surdopedagogiki), czym spełniali wymogi art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹¹ oraz § 15 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli¹².

W okresie objętym kontrolą miały miejsce przypadki zatrudniania jako pracowników pedagogicznych osób, które nie posiadały kwalifikacji do zajmowania danego stanowiska¹³. Każdorazowo Dyrektor Ośrodka, zgodnie z art. 10 ust. 9 Karty Nauczyciela, uzyskała zgodę Wielkopolskiego Kuratora Oświaty na takie zatrudnienie.

Nauczyciele poszczególnych przedmiotów, oprócz wykształcenia niezbędnego do ich wykładania, w wielu przypadkach byli też absolwentami studiów, studiów podyplomowych, kursów kwalifikacyjnych lub kursów m.in. z zakresu: pedagogiki

⁷ Tj. do 15 kwietnia 2022 r.

⁸ 30 września 2019 r., dwie 30 sierpnia 2020 r.

⁹ 18 października 2019 r.

¹⁰ Badaniem w tym zakresie objęto 32 pracowników pedagogicznych.

¹¹ Dz.U. 2021 poz. 1762, dalej: Karta Nauczyciela.

¹² Dz.U. 2020 poz. 1289, dalej: rozporządzenie w sprawie kwalifikacji nauczycieli.

¹³ W latach szkolnych objętych kontrolą było to sześć przypadków.

opiekuńczo-wychowawczej¹⁴, oligofrenopedagogiki¹⁵, integracji sensorycznej¹⁶, logopedii¹⁷, pedagogiki rewalidacyjnej¹⁸, pedagogiki korekcyjnej¹⁹, protetyki słuchu²⁰. Nauczyciele prowadzący z ww. uczniami zajęcia rewalidacyjne ukończyli m.in. studia, studia podyplomowe, zakłady kształcenia nauczycieli lub kursy kwalifikacyjne z zakresu: pedagogiki specjalnej, surdopedagogiki, oligofrenopedagogiki lub logopedii, tj. posiadali wykształcenie w zakresie odpowiednim do niepełnosprawności uczniów, w rozumieniu § 23 ust. 1 w zw. z § 15 ust. 3 rozporządzenia w sprawie kwalifikacji nauczycieli.

Szkolni psychologowie, pedagog, doradca zawodowy i bibliotekarz dysponowali przygotowaniem pedagogicznym w rozumieniu § 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie kwalifikacji nauczycieli oraz posiadali niezbędne, ww. kwalifikacje określone odpowiednio w: § 18, § 19 ust. 1, § 20 pkt 2, § 21 ust. 2 pkt 1 i § 7 przywołanego rozporządzenia. W okresie objętym kontrolą, psychologowie posiadali ukończone jednolite studia magisterskie na kierunku psychologia, a od roku szkolnego 2021/2022 również ukończone studia podyplomowe na kierunku surdopedagogika oraz ukończony kurs kwalifikacyjny z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej. Pedagog był absolwentem m.in. pedagogiki specjalnej – surdopedagogiki, pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, pedagogiki wieku dziecięcego oraz oligofrenopedagogiki. Doradca zawodowy był absolwentem m.in. pedagogiki specjalnej – surdopedagogiki, pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, pedagogiki wieku dziecięcego, oligofrenopedagogiki oraz studiów podyplomowych na kierunku „Doradztwo zawodowe i edukacyjne z coachingiem”. Bibliotekarz ukończył studia pierwszego i drugiego stopnia na kierunku bibliotekarstwa i informacji naukowej, a także kursy kwalifikacyjne z zakresu surdopedagogiki i pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej.

Wychowawcy w świetlicy szkolnej posiadali wymagane kwalifikacje, szczegółowo opisane w punktach 1, 2 lub 3 § 24 rozporządzenia w sprawie kwalifikacji nauczycieli, tj. ukończyli m.in. studia, studia podyplomowe, zakłady kształcenia nauczycieli lub kursy kwalifikacyjne z zakresu: surdopedagogiki, logopedii, integracji sensorycznej, pedagogiki rewalidacyjnej oraz pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej.

(akta kontroli str. 170-186, 217-240)

W okresie objętym kontrolą, w badanej próbie 32 pracowników pedagogicznych prowadzących zajęcia z uczniami z wadami słuchu, wszyscy posługiwali się językiem migowym, przy czym cztery osoby posługiwały się PJM, 19 SJM, a dziewięć osób posługiwało się obydwojema językami migowymi. Dwóch nauczycieli posiadało kompetencje w zakresie alternatywnych i wspomagających form porozumiewania się, przy czym jeden posługiwał się metodą werbo-tonalną²¹, a drugi językiem makaton²². Ponadto, ww. pracownicy pedagogiczni posiadali dodatkowe kwalifikacje do pracy z dziećmi z wadami słuchu, w tym: ukończone

¹⁴ W badanych latach szkolnych było to 22 osoby.

¹⁵ W badanych latach szkolnych były to trzy osoby.

¹⁶ W badanych latach szkolnych była to jedna osoba.

¹⁷ W badanych latach szkolnych było to siedem osób.

¹⁸ W badanych latach szkolnych były to dwie osoby.

¹⁹ W badanych latach szkolnych była to jedna osoba.

²⁰ W badanych latach szkolnych była to jedna osoba.

²¹ Metoda terapii logopedycznej, polegająca na korzystaniu z makroruchów (ruchy całego naszego ciała) w celu przełożenia ich na mikroruchy (ruchy narządów artykulacyjnych). Za: <https://instytutlogopedyczny.pl/blog/57-metoda-verbo-tonalna.html>

²² Program Językowy Makaton - system gestów i symboli graficznych. Gesty są formami wspomagającymi słowne porozumiewanie się (są stosowane symultanicznie z mową), służą jako dodatkowy środek, który wzmacnia przekazywany dziecku lub przez dziecko komunikat. Gestom zawsze towarzyszy poprawna, gramatyczna mowa. Za: <https://www.makaton.pl/http-wwwmakatonpl.html>

szkolenia z zakresu znaków manualnych i symboli, „Jak dobrze przełożyć na PJM?”, „Kiedy to migamy?”, „Jak opowiedzieć bajkę w PJM”; ukończone kursy z zakresu mówienia fonogestami, metodyki nauczania języka migowego, International Sign-Migamy PJM-em; odbyte warsztaty „Formy zajęć rewalidacyjnych dla dzieci z dysfunkcją słuchu na różnych etapach szkolnych” i „Teoria i praktyka w rehabilitacji dziecka z uszkodzonym narządem słuchu”. W ramach doskonalenia zawodowego nauczycieli, w 2019 r. trzy osoby brały udział w studiach podyplomowych z zakresu integracji sensorycznej, jedna osoba w warsztatach z zakresu doskonalenia PJM, jedna osoba w szkoleniu dotyczącym języka migowego. W 2020 r. 25 osób wzięło udział w warsztatach z zakresu współpracy z rodzicami, a trzy w szkoleniach z języka migowego. W 2022 roku jedna osoba ukończyła szkolenie „Pacjent z niedosłuchem – postępowanie logopedyczne krok po kroku”.

(akta kontroli str. 170-186, 217-240)

W latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021 w Ośrodku zatrudnione były cztery osoby z wadami słuchu, wszystkie na stanowisku nauczyciela. Przydzielono im następujące zadania pedagogiczne: zajęcia w grupie świetlicowej i wychowawczej; zajęcia w bibliotece i grupie świetlicowej/grupie wychowawczej, zajęcia w grupie wychowawczej; geografia, informatyka, bezpieczeństwo i higiena pracy, drukowanie cyfrowe, estetyka i historia fotografii, cyfrowe technologie multimedialne, rysunek techniczny, technika, urządzenia i sprzęt w fotografii, zajęcia z wychowawcą. W roku szkolnym 2021/2022 zatrudniono piątego nauczyciela z wadą słuchu, przydzielając mu zajęcia w grupie wychowawczej, natomiast jednemu z już zatrudnionych przydzielono następujące zadania pedagogiczne: geografia, informatyka, podstawy fotografii, podstawy obróbki obrazu, teoria obrazu fotograficznego, przygotowanie materiałów cyfrowych.

(akta kontroli str. 190, 217-240)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że na terenie placówki odbywały się praktyki dla studentów surdopedagogiki, pedagogiki specjalnej, logopedii, edukacji wczesnoszkolnej i wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Ośrodek współpracował z uczelniami: Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uczelnia Nauk Społecznych w Łodzi, Gnieźnieńska Szkoła Wyższa Milenium, Wyższa Szkoła w Poznaniu Uni-Terra, Wielkopolska Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna w Środzie Wielkopolskiej. Ośrodek, w celu poszerzenia oferty placówki o inicjatywy w pracy wychowawczej i dydaktycznej takich jak warsztaty fotograficzne i teatralne, warsztaty z doradztwa zawodowego, kursy zawodowe dla absolwentów, zajęcia terapeutyczne, doposażanie placówki w pomoce dydaktyczne, brał udział w projektach z m.in.: Akcelerator Kultury w Kaliszu – projekt LUMENALIA; Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego w Kaliszu – „Migające Przedstawienia”; stowarzyszenie „Cztery Kroki” – doradztwo zawodowe dla niesłyszących; Polski Związek Głuchych, Fundacja Animacji Społeczno-Kulturalnej Kwadratura – projekt „Zamigana lektura”, projekt „Akcja Aktywizacja” – staże dla osób niepełnosprawnych na terenie Ośrodka.

(akta kontroli str. 210-216)

W okresie objętym kontrolą, w Ośrodku nie obowiązywały odrębne procedury dotyczące obsługi uczniów z wadą słuchu. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że pracownicy obsługi znają wychowanków i poinformowani są o ich funkcjonowaniu w zakresie komunikacyjnym. Dyrektor Ośrodka wskazała, że osoba zatrudniona w sekretariacie Ośrodka ukończyła w podstawowym zakresie kurs języka migowego

i jest przygotowana do komunikacji z wychowankami i ich niesłyszącymi rodzicami lub opiekunami.

(akta kontroli str. 217-240)

4. W okresie objętym kontrolą, wśród obowiązujących w Ośrodku regulacji wewnętrznych²³ uwzględniających zasady kontaktów i współpracy z rodzicami lub opiekunami uczniów, żadna nie odnosiła się bezpośrednio do niesłyszących lub słabosłyszących rodziców lub uczniów Ośrodka. Do wsparcia kontaktów z ww. rodzicami lub opiekunami nie wyznaczono konkretnych pracowników Ośrodka lub osób z zewnątrz. Dyrektor Ośrodka wskazała, że w okresie objętym kontrolą był tylko jeden rodzic albo opiekun niesłyszący, przy czym pozostający pod opieką uczeń Technikum zakończył edukację w Ośrodku w 2020 r. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że spotkania [indywidualne] z rodzicami lub opiekunami niesłyszącymi odbywały się w języku migowym wspomaganym odczytywaniem mowy z ust. Wszystkie ogólne spotkania z rodzicami (np. z dyrektorem, uroczystości, integracyjne) tłumaczone były na język migowy. Dyrektor Ośrodka podkreśliła, że w nagłych sytuacjach nauczyciele i wychowawcy przekazywali informacje za pośrednictwem wiadomości tekstowych (SMS lub e-mail), a pracownicy komunikujący się z niesłyszącym rodzicem lub opiekunem, nieposiadający wystarczających umiejętności w zakresie języka migowego, byli wspierani przez osoby znające dobrze język migowy.

(akta kontroli str. 210-240)

W okresie objętym kontrolą, rodzice lub opiekunowie uczniów nie składali skarg dotyczących komunikowania się ze szkołą lub jej pracownikami.

(akta kontroli str. 210-216)

Informacje o zakresie działalności Ośrodka podane²⁴ na jego ogólnodostępnej stronie internetowej²⁵ były napisane prostym językiem oraz podane były tekstem łatwym do czytania – możliwe było zwiększenie lub zmniejszenie czcionki, wyświetlenie strony w skali szarości, z wysokim kontrastem, w formie negatywu lub na jasnym tle oraz wyświetlenie linków z podkreśleniem lub ze zwiększoną czytelnością czcionki nagłówka. Na stronie zamieszczono informacje dotyczące organizacji szkoły, oferty edukacyjnej, wychowawczej i terapeutycznej, a w celu kontaktu z Ośrodkiem podano numer telefonu i adres mailowy. Na stronie nie zapewniono informacji o zakresie działalności Ośrodka w postaci nagrania treści w polskim języku migowym. Ponadto nie zamieszczono informacji o rekrutacji do Ośrodka ani o możliwości kontaktu z nauczycielami. Kwestia ta została omówiona szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 217-240, 2957-2958)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Na stronie internetowej Ośrodka nie zapewniono informacji o jego działalności w postaci nagrania treści w polskim języku migowym, co było niezgodne z art. 6 pkt 3 lit. c ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami²⁶.

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że ww. strona internetowa ma charakter poglądowy, a Ośrodek stawia na bezpośredni kontakt z rodzicami lub opiekunami i uczniami.

²³ M.in.: Statut Ośrodka; regulaminy: wycieczek, świetlicy, pobytu w grupie wychowawczej, organizacyjny Ośrodka; zasady udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej; procedury dotyczące funkcjonowania w związku ze stanem zagrożenia epidemicznego.

²⁴ Oględzin strony internetowej dokonano 9 marca 2022 r.

²⁵ Dostępna pod adresem: <https://os-w.pl/>

²⁶ Dz.U. z 2020 r. poz. 1062, dalej: ustawa o zapewnianiu dostępności.

Podkreśliła, że niedociągnięcia strony internetowej Ośrodka spowodowane są tym, że strona jest w trakcie przebudowy, a ponadto nie jest jedynym kanałem komunikacji – wszystkie materiały wideo wytworzone przez placówkę zostały przetłumaczone na język migowy i zamieszczone na profilach Szkoły Podstawowej i Technikum na portalach You Tube i Facebook. 1 kwietnia 2022 r. zostały zamieszczone informacje o rekrutacji do ośrodka.

(akta kontroli str. 217-240, 2957-2958)

Poza odwołaniem do treści ww. przepisu, NIK wskazuje, że podmiot publiczny taki jak ośrodek dla niesłyszących i słabosłyszących uczniów, ze szczególną rzetelnością powinien zadbać o zapewnienie dostępności dla głuchych, w tym najważniejszych informacji o jego działalności. Udostępniając taką informację trzeba mieć na względzie szczególne potrzeby osób głuchych i fakt, że dla części z nich, jedyną w pełni zrozumiałą i najważniejszą formą udzielania takich informacji jest komunikat w języku migowym. Informacja udzielona tylko w języku polskim może być niezrozumiała dla osób posługujących się sprawnie jedynie językiem migowym i nieznających języka polskiego w stopniu wystarczającym do samodzielnego komunikowania się. Jedynie w indywidualnym przypadku, jeżeli podmiot publiczny nie jest w stanie, w szczególności ze względów technicznych lub prawnych, zapewnić dostępności osobie ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej, przepis dopuszcza zapewnienie takiej osobie dostępu alternatywnego (art. 7 ust. 1 ww. ustawy). Przy czym, zachowując szczególną rzetelność, w przypadku osób posługujących się językiem migowym, informacja o dostępie alternatywnym powinna być przekazana w tym języku.

OCENA CZĄSTKOWA

Dyrektor Ośrodka podjęła działania pozwalające na przyjęcie słabosłyszącego lub niesłyszącego ucznia. W szkole nie wystąpiły przypadki rezygnacji z nauki z powodu niezapewnienia słabosłyszącym lub niesłyszącym uczniom warunków kształcenia adekwatnych do ich potrzeb i możliwości.

Dyrektor zapewniła kadre pedagogiczną posiadającą niezbędne kwalifikacje i kompetencje do potrzeb uczniów niesłyszących i słabosłyszących. Przyjęte rozwiązania organizacyjne pozwalały uczniom na korzystanie z oferty Ośrodka. Na stronie internetowej Ośrodka nie zawarto informacji o zakresie jego działalności w postaci zrozumiałej dla osób posługujących się polskim językiem migowym.

OBSZAR

2. Organizacja procesu edukacji uczniów z wadą słuchu, w tym w szczególności zapewnienie zindywidualizowanego procesu kształcenia, a także przygotowania do egzaminów

Opis stanu faktycznego

1. Według stanu na 30 września 2019 r., w Szkole Podstawowej kształciło się 34 uczniów, z czego 18 niesłyszących (w tym ośmiu niesłyszących oraz dziesięciu niesłyszących z niepełnosprawnościami sprzężonymi) i 16 słabosłyszących (w tym dziewięciu słabosłyszących oraz siedmiu słabosłyszących z niepełnosprawnościami sprzężonymi). W roku szkolnym 2019/2020 żaden uczeń z wadą słuchu nie był objęty nauczaniem indywidualnym.

W kolejnym roku, według stanu na 30 września, w SP kształciło się 26 uczniów, w tym 11 niesłyszących (w tym pięciu niesłyszących oraz sześciu niesłyszących z niepełnosprawnościami sprzężonymi) i 15 słabosłyszących (w tym dziewięciu słabosłyszących oraz sześciu słabosłyszących z niepełnosprawnościami

sprzężonymi). W roku szkolnym 2020/2021 żaden uczeń z wadą słuchu nie był objęty nauczaniem indywidualnym.

Według stanu na 30 września 2021 r., w Szkole Podstawowej kształciło się 29 uczniów, z czego 13 niesłyszących (w tym sześciu niesłyszących oraz siedmiu niesłyszących z niepełnosprawnościami sprzężonymi) i 16 słabosłyszących (w tym dziewięciu słabosłyszących oraz siedmiu słabosłyszących z niepełnosprawnościami sprzężonymi). W roku szkolnym 2021/2022 jeden uczeń słabosłyszący z niepełnosprawnościami sprzężonymi był objęty nauczaniem indywidualnym.

(akta kontroli str. 188-189)

Według stanu na 30 września 2019 r., w Technikum kształciło się 19 uczniów, z czego 11 niesłyszących (wszyscy bez niepełnosprawności sprzężonych) i ośmiu słabosłyszących (w tym pięciu słabosłyszących oraz trzech słabosłyszących z niepełnosprawnościami sprzężonymi).

Według stanu na 30 września 2020 r. oraz 30 września 2021 r., w Technikum uczyło się 18 uczniów, z czego 11 niesłyszących (w tym dziesięciu niesłyszących oraz jeden niesłyszący z niepełnosprawnościami sprzężonymi) i siedmiu słabosłyszących (w tym czterech słabosłyszących oraz trzech słabosłyszących z niepełnosprawnościami sprzężonymi).

W okresie objętym kontrolą, żaden uczeń Technikum z niepełnosprawnością słuchu nie był objęty nauczaniem indywidualnym.

(akta kontroli str. 188-189)

W latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021, w Szkole Podstawowej funkcjonowało siedem oddziałów, natomiast w roku szkolnym 2021/2022 dziewięć. W Technikum, przez cały okres objęty kontrolą były trzy oddziały. Uczniowie z wadami słuchu kształcili się we wszystkich ww. oddziałach. Do oddziałów wraz z uczniami z wadami słuchu, uczęszczali również uczniowie z innymi rodzajami niepełnosprawności: niepełnosprawnością ruchową, afazją, niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, autyzmem, zespołem Aspergera oraz z niektórymi ww. niepełnosprawnościami sprzężonymi. Ponadto, przez cały okres objęty kontrolą, w Szkole Podstawowej funkcjonował oddział z uczniami z niepełnosprawnościami sprzężonymi, spośród których była wada słuchu oraz niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym albo znacznym.

(akta kontroli str. 217-240)

2. Do funkcjonujących, w okresie objętym kontrolą, oddziałów w Szkole Podstawowej i Technikum uczęszczali uczniowie: niesłyszący, słabosłyszący, słabowidzący, z afazją, z autyzmem, z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością ruchową, z niepełnosprawnością intelektualnymi w stopniu lekkim, z niepełnosprawnością intelektualnymi w stopniu umiarkowanym albo znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z wyłączeniem uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

Stwierdzono przypadki przekroczenia liczebności poszczególnych oddziałów Ośrodka, wskazanych w przepisach § 6 ust. 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli²⁷, co zostało szerzej opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości” niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 226-231)

²⁷ Dz. U. poz. 502, dalej: rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji szkół.

Z zajęć świetlicowych w latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021 korzystało ośmiu uczniów, a w roku szkolnym 2021/2022 siedmiu.

(akta kontroli str. 219)

W okresie objętym kontrolą dla wszystkich oddziałów, w których kształcili się uczniowie z niepełnosprawnością słuchu zorganizowano zajęcia rewalidacyjne, w wymiarze po 12 godzin na oddział w Szkole Podstawowej i po osiem godzin na oddział w Technikum, co było zgodne z legendami do załączników nr 2 i 5 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół²⁸. Czas trwania zajęć rewalidacyjnych był zgodny z § 10 rozporządzenia w sprawie szczegółowej organizacji szkół.

(akta kontroli str. 294-915)

W roku szkolnym 2019/2020 uczniowie Szkoły Podstawowej i Technikum uczestniczyli w zajęciach prowadzonych na terenie Ośrodka, przy czym w okresie od 13 marca 2020 do 26 czerwca 2020 r., odpowiednio dla 34 i 19 uczniów prowadzono zajęcia w miejscu zamieszkania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Nie wystąpiły przypadki kwarantanny u uczniów ani nauczycieli.

W roku szkolnym 2020/2021, w okresach od 14 do 18 grudnia 2020 r. oraz od 29 marca do 9 kwietnia 2020 r., dla 30 uczniów Szkoły Podstawowej i 20 uczniów Technikum zorganizowano zajęcia w miejscu zamieszkania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Po 11 nauczycieli Szkoły Podstawowej i Technikum²⁹ oraz odpowiednio 13³⁰ i 15³¹ uczniów zostało objętych kwarantanną.

W roku szkolnym 2021/2022, uczniowie Szkoły Podstawowej i Technikum uczestniczyli w zajęciach prowadzonych na terenie Ośrodka, przy czym w okresie od 31 stycznia do 11 lutego 2022 r. dla 20 uczniów Technikum zorganizowano zajęcia w miejscu zamieszkania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Po jednym nauczycielu Szkoły Podstawowej i Technikum³² oraz odpowiednio dwóch³³ i pięciu³⁴ uczniów zostało objętych kwarantanną.

(akta kontroli str. 114-119, 210-216)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że kwarantanny i izolacje w okresie epidemii COVID-19 spowodowały problemy w organizacji placówki. Generowały nieobecności kadry pedagogicznej i uczniów, w związku czym musiały być na bieżąco organizowane zastępstwa. Podkreśliła, że dwukrotne przejście na tryb nauki zdalnej (w okresie 14-18 grudnia 2020 r. i 29 marca – 9 kwietnia 2021 r.) spowodowane były dużą liczbą nieobecności. Odnosząc się do kwestii świetlicy Dyrektor Ośrodka wskazała, że w okresie pracy zdalnej rodzice lub opiekunowie dzieci nie zgłaszali potrzeby zapewnienia opieki dzieciom na terenie placówki, a w okresach nauki stacjonarnej świetlica funkcjonowała zgodnie z planem.

(akta kontroli str. 210-216)

²⁸ Dz. U. poz. 639, ze zm.

²⁹ Siedmiu w okresie od 28 do 30 października 2020 r., jeden w okresie od 10 do 11 grudnia 2020 r., trzech w okresie od 15 do 18 marca 2021 r.

³⁰ Dwóch w okresie od 28 do 30 października 2020 r., czterech w okresie od 10 do 11 grudnia 2020 r., siedmiu w okresie od 15 do 18 marca 2021 r.

³¹ Pięciu w okresie od 28 do 30 października 2020 r., trzech w okresie od 10 do 11 grudnia 2020 r., siedmiu w okresie od 15 do 18 marca 2021 r.

³² W okresie od 6 do 7 grudnia 2021 r.

³³ W okresie od 15 do 18 listopada 2021 r.

³⁴ Dwóch w okresie od 18 do 19 listopada 2021 r., jeden w okresie od 22 do 26 listopada 2021 r., dwóch w okresie od 6 do 7 grudnia 2021 r.

W okresie objętym kontrolą do Ośrodka nie wpłynęły skargi, petycje ani inna korespondencja związana z organizacją pracy placówki w czasie epidemii COVID-19.

(akta kontroli str. 210-216)

3. Przeprowadzone przez biegłą powołaną przez NIK³⁵ badania dokumentacji 30 uczniów szkół Ośrodka³⁶ wykazały, że w opracowanych dla tych uczniów indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych (tj. indywidualny program) zarówno cele edukacyjne, jak i terapeutyczne określano adekwatnie do potrzeb ucznia. Wskazane w indywidualnym programie dostosowania do wymagań edukacyjnych były zgodne z potrzebami uczniów określonymi w wydanych dla nich orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Adekwatnie zostały wskazane metody i formy pracy na poszczególnych przedmiotach, treści nauczania i metody pracy z uczniem były adekwatne do jego potrzeb. Wskazane formy pomocy były zgodne z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu, a sposób udzielania pomocy był zgodny z potrzebami ucznia. Uczniom przydzielono zajęcia o charakterze rewalidacyjnym, na które składały się zajęcia: z polskiego języka migowego, komunikacyjne, rewalidacyjne i logopedyczne.

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 916-2955)

W opinii biegłej, w części objętych badaniem indywidualnych programów cele edukacyjne³⁷ i terapeutyczne³⁸ nie były adekwatne do potrzeb ucznia. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że cele edukacyjne, czyli założenia dydaktyczne, wynikają z treści podstawy programowej kształcenia ogólnego i zawodowego w poszczególnych typach szkół, a tylko ich realizacja odbywa się poprzez metody i formy pracy dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Dyrektor wskazała, że szczegółowe cele terapeutyczne są wskazane w indywidualnym programie w części „Pomoc psychologiczno-pedagogiczna, w tym formy i okres jej udzielania oraz wymiar godzin”, przy czym podstawą ich sformułowania, poza orzeczeniem, są również wywiady z rodzicami, opinie nauczycieli, dokumentacja medyczna i obserwacje ucznia. Stąd mogą różnić się one od potrzeb wskazanych w orzeczeniach.

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 245-293, 916-2955)

Biegła stwierdziła również przypadki niewskazania w indywidualnym programie: metod i form pracy na poszczególnych przedmiotach lub jedynie określenia, że mają podlegać bieżącemu dostosowaniu³⁹; adekwatnych metod i form pracy z uczniem do realizacji na poszczególnych przedmiotach⁴⁰. Dyrektor Ośrodka wskazała, że każdy nauczyciel pracujący z konkretnym uczniem na zajęciach dokonuje indywidualnego dostosowania wymagań edukacyjnych dla ucznia przez zastosowanie odpowiednich do jego niepełnosprawności metod i form pracy. Czyni to, jak dodała Dyrektor, *po zapoznaniu się z zawartymi w orzeczeniu zaleceniami poradni psychologiczno-pedagogicznej, uwzględniając diagnozę i wnioski sformułowane w wielospecjalistycznej ocenie poziomu funkcjonowania ucznia oraz biorąc pod uwagę bieżące postępy ucznia lub napotykaną trudności.*

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 245-293, 916-2955)

³⁵ Postanowienie o powołaniu biegłego z 18 lutego 2022 r. (znak: LPO.4040.006.2021).

³⁶ Badaniem objęto dokumentację 15 uczniów Technikum, oraz 15 uczniów ze Szkoły Podstawowej.

³⁷ Trzech uczniów przez wszystkie lata szkolne objęte kontrolą.

³⁸ W poszczególnych latach szkolnych objętych kontrolą: 21, 15, 19.

³⁹ Wszyscy uczniowie w latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021 oraz 29 uczniów w roku szkolnym 2021/2022.

⁴⁰ Wszyscy uczniowie w latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021 oraz 26 uczniów w roku szkolnym 2021/2022.

Odnosząc się do wskazanych przez biegłą przypadków braku adekwatności treści nauczania ujętych w indywidualnym programie do potrzeb ucznia⁴¹ Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że treści nauczania zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego są takie same dla wszystkich uczniów i nie podlegają zmianom, nie są zależne od potrzeb ucznia. Jedynie sposób ich realizacji jest dostosowany przez odpowiedni dobór metod i form dla ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 245-293, 916-2955)

Biegłą wskazała przypadki niesporządzenia – albo sporządzenia w sposób ogólny lub lakoniczny – adekwatnej ewaluacji indywidualnego programu lub oceny efektów pracy z uczniem po danym semestrze⁴². Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że ocenę efektywności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej sporządza każdy nauczyciel-specjalista dwa razy w roku szkolnym i stanowi ona załącznik do indywidualnego programu. Dyrektor wyjaśniła, że *na podstawie tych informacji, koordynator (zespołu) sporządza wielospecjalistyczną ocenę w formie, jaka uzna za najlepszą (rozporządzenie nie wskazuje konkretnej formy sporządzania tego dokumentu). Modyfikacji IPET (indywidualnego programu) dokonuje się sporadycznie, co wynika z osiągnięć uczniów, wniosków nauczycieli-specjalistów i bieżących potrzeb. Modyfikacja dotyczy najczęściej form udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiaru czasu pracy.*

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 245-293, 916-2955)

W zakresie przypadków braku powiadomienia rodziców lub opiekunów o spotkaniu zespołu⁴³, Dyrektor Ośrodka przekazała kopie 41 pisemnych zawiadomień oraz wyjaśniła, że w marcu 2020 r. oraz w roku szkolnym 2020/2021, z uwagi na pandemię COVID-19, przekazanie zawiadomienia następowało również drogą telefoniczną, SMS-em lub pocztą elektroniczną.

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 245-293, 916-2955)

Odnosząc się do przypadków sporządzania indywidualnego programu na dłuższy okres czasu bez aneksu lub zmiany na kolejny rok szkolny⁴⁴, Dyrektor Ośrodka wskazała, że rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym⁴⁵ określa, że indywidualny program tworzy się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, a jego modyfikacja powinna następować w miarę potrzeb.

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 245-293, 916-2955)

Biegłą wskazała również przypadki: nieujęcia w wielospecjalistycznych ocenach oraz indywidualnych programach niektórych ich elementów albo nierzetelnego ich opisanie, o czym szerzej w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 245-293, 916-2955)

Przy realizacji praktycznej nauki zawodu uczniowie porozumiewali się z pracodawcami w języku polskim. Dyrektor wyjaśniła, że *zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego na poziomie Technikum znali język w wystarczającym stopniu, przy czym celem placówki było przygotowanie uczniów do funkcjonowania w społeczeństwie ludzi słyszących i radzenie sobie w różnych*

⁴¹ W poszczególnych latach szkolnych objętych kontrolą: 15, 11, 15.

⁴² Wszyscy uczniowie we wszystkich latach szkolnych.

⁴³ W poszczególnych latach szkolnych objętych kontrolą: 17, 8, 2.

⁴⁴ 15 uczniów przez wszystkie lata szkolne objęte kontrolą.

⁴⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1309, dalej: rozporządzenie w sprawie warunków kształcenia.

sytuacjach komunikacyjnych. Uczniowie Technikum nie zgłaszali potrzeb wsparcia ze strony tłumacza języka migowego. Opiekunem praktyk był nauczyciel przedmiotów zawodowych, posługujący się PJM i SJM, który był gotowy do wsparcia uczniów w zakresie porozumiewania.

(akta kontroli str. 217-240)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że w Ośrodku przebywają uczniowie z różnymi niepełnosprawnościami (niesłyszący, słabosłyszący, ze spektrum autyzmu, z zespołem Aspergera, z afazją, z niepełnosprawnościami sprzężonymi), w związku z czym metody komunikacji dostosowane są do potrzeb i możliwości uczniów i są to PJM, SJM oraz język polski. Dyrektor podkreśliła, że wszyscy uczniowie posługują się językiem polskim, *ponieważ podstawa programowa kształcenia ogólnego jest realizowana w języku polskim i wszystkie egzaminy zewnętrzne: po ósmej klasie, maturalny, zawodowe zdawane są w języku polskim.* W roku szkolnym 2021/2022 wśród uczniów Szkoły Podstawowej i Technikum 20 posługuje się PJM i ośmiu SJM. Dyrektor wyjaśniła ponadto, że *język migowy nie jest obowiązkowym językiem nauczania. Uczniowie uczą się języka migowego na zajęciach rewalidacyjnych. Są one realizowane na podstawie zaleceń wydanych przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną oraz wielospecjalistyczną ocenę ucznia.* W ramach zajęć rewalidacyjnych uwzględniono rozwijanie umiejętności komunikacyjnych zarówno poprzez naukę języka migowego, jak i fonogestów oraz alternatywnych metod komunikacji. W roku szkolnym 2019/2020 na zajęcia z języka migowego uczęszczało 15 uczniów Szkoły Podstawowej i 13 Technikum, z fonogestów sześciu uczniów SP i z alternatywnych metod komunikacji pięciu uczniów SP. W roku szkolnym 2020/2021 na zajęcia z języka migowego uczęszczało 11 uczniów Szkoły Podstawowej i 12 Technikum, z fonogestów ośmiu uczniów SP i z alternatywnych metod komunikacji dwóch uczniów SP. W roku szkolnym 2021/2022 na zajęcia z języka migowego uczęszczało po 13 uczniów Szkoły Podstawowej i Technikum, z fonogestów i z alternatywnych metod komunikacji po trzech uczniów SP.

(akta kontroli str. 217-240)

W wyniku przeprowadzonej 7 kwietnia 2022 r., w formie zdalnej obserwacji lekcji geografii w klasie II Technikum Ośrodka biegła stwierdziła, że sposób prowadzenia zajęć wskazywał na poprawność przebiegu procesu edukacyjnego, realizację założonych celów, stosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem, a także stosowanie dostosowań zgodnych z zleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Biegła oceniła, że lekcja była prowadzona w sposób dynamiczny, aktywizujący i motywujący wszystkich uczniów do pracy, z zastosowaniem multimedialnych metod, dostosowanych do potrzeb i możliwości uczniów.

(akta kontroli str. 205-209)

W trakcie oględzin sali lekcyjnej ustalono, że oświetlenie oraz układ sali i ławek zapewniały uczniom dobrą widoczność zarówno nauczyciela, jak i tablicy. Wdrożono rozwiązania ograniczające zbędny szum i hałas w klasie: na części ścian znajdowały się tablice korkowe, na oknach rolety materiałowe, a podłoga sali była wyłożona miękką wykładziną tłumiącą hałas i pogłos.

(akta kontroli str. 2956)

Ośrodek nie zapewniał uczniom podręczników w PJM. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że brak jest podręczników zgodnych z podstawą programową kształcenia ogólnego przetłumaczonych na PJM. Podkreśliła, że Ośrodek zapewnia książki w zakresie nauki PJM, nauczyciele korzystają z dostosowanych materiałów video dostępnych w internecie. Wszystkie materiały video, które wytworzyła placówka tłumaczone są na język migowy. Dyrektor wskazała, że kadra pedagogiczna Ośrodka posiadała

wiedzę o materiałach dostępnych na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji, jednak podkreśliła, że są to podręczniki i materiały edukacyjne dla klas 1-3 szkoły podstawowej przetłumaczone na język piktogramów. Piktogramy nie są sposobem porozumiewania się osób niesłyszących, wspomagają terapię dzieci z autyzmem. Materiały video w języku migowym są również opublikowane w SIO (Systemie Informacji Oświatowej). Nauczyciele wykorzystują te materiały w codziennej pracy dydaktycznej. Są tam pojedyncze treści podstawy programowej kształcenia ogólnego dla klas 1-8 szkoły podstawowej.

(akta kontroli str. 217-240)

4. W roku szkolnym 2019/2020 uprawnionych do przystąpienia do egzaminu maturalnego było pięcioro, a w roku 2020/2021 nie było takich uczniów. We wcześniejszych latach szkolnych (od roku szkolnego 2014/2015 do 2018/2019) było ich odpowiednio: ośmiu, 10, sześciu, siedmiu, siedmiu.

Do pisemnego egzaminu z języka polskiego, matematyki i nowożytnego języka obcego na poziomie podstawowym, w roku szkolnym 2019/2020 przystąpiło czterech uczniów, tj. 80% uprawnionych (we wcześniejszych latach szkolnych, do egzaminów przystępowało odpowiednio 75%, 50%, 50%, 28,6% 57,1%).

Uzyskany przez nich średni wynik z egzaminu to 6,5% z języka polskiego, 17,5% z matematyki i 30,8% z nowożytnego języka obcego.

We wcześniejszych latach, średni wyniki egzaminu maturalnego z tych przedmiotów wyniósł:

- język polski: 2014/2015 – 38,7%; 2015/2016 – 64%; 2016/2017 – 43,7%; 2017/2018 – 34%, 2018/2019 – 28,8%;
- matematyka: 2014/2015 – 38,3%; 2015/2016 – 32,8%; 2016/2017 – 20%; 2017/2018 – 19%, 2018/2019 – 24,7%;
- język obcy nowożytny: 2014/2015 – 45,7%; 2015/2016 – 74,2%; 2016/2017 – 28,3%; 2017/2018 – 75,5%, 2018/2019 – 58,3%;

(akta kontroli str. 159-169)

W roku szkolnym 2019/2020 uprawnionych do przystąpienia do egzaminu zawodowego było pięcioro, a w roku 2020/2021 sześcioro uczniów; wszyscy przystąpili do obu części egzaminów. We wcześniejszych latach szkolnych (od roku szkolnego 2014/2015 do 2018/2019) było ich odpowiednio: 20 (przystąpiło 14), 22 (przystąpiło 14), 20 (przystąpiło 13), 21 (przystąpiło 20), 17 (przystąpiło 16)).

Uzyskany przez nich średni wynik z egzaminu w części pisemnej to odpowiednio 48% i 40,7%.

We wcześniejszych latach, średni wyniki egzaminu zawodowego w części pisemnej wyniósł: 2014/2015 – 64,3%; 2015/2016 – 58,3%; 2016/2017 – 45,9%; 2017/2018 – 49,9%, 2018/2019 – 51,6%.

Uzyskany przez nich średni wynik z egzaminu w części praktycznej to odpowiednio 96,6% i 85,8%.

We wcześniejszych latach, średni wyniki egzaminu zawodowego w części praktycznej wyniósł: 2014/2015 – 53,7%; 2015/2016 – 77,1%; 2016/2017 – 82,2%; 2017/2018 – 79,5%, 2018/2019 – 87%.

(akta kontroli str. 159-169)

W roku szkolnym 2019/2020 uprawnionych do przystąpienia do egzaminu ósmoklasisty było siedmioro (przystąpiło sześcioro), a w roku 2020/2021 sześcioro (przystąpiło czworo) uczniów. Uzyskany przez nich średni wynik z wyniósł odpowiednio: język polski: 20,1% i 10,5%; matematyka 10% i 8,3%, język angielski 38,3% i 44,5%.

Z powodu niepełnosprawności sprzężonych, na wniosek rodzica, w roku szkolnym 2019/2020 zwolniono jednego, a w roku 2020/2021 dwóch uczniów.

(akta kontroli str. 159-169)

5. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że zdawalność egzaminów zawodowych była odzwierciedleniem możliwości uczniów, gdyż każda klasa podchodząca do egzaminu miała inny potencjał. Pokreśliła, że wyniki części praktycznej były wyższe, ponieważ zadania postawione przed uczniami nie wymagały takich dużych kompetencji językowych, jak w części pisemnej, a uczniowie mogli wykazać się praktycznymi umiejętnościami nabytymi w trakcie nauki w Technikum. *W części pisemnej uczniowie napotykali na większe trudności – problemy językowe. Dostosowanie egzaminów zawodowych polegało wyłącznie na przedłużeniu czasu, nie było dostosowania na poziomie leksykalnym. Tłumaczenie na język migowy w trakcie egzaminu dotyczyło tylko spraw organizacyjnych, a nie treści egzaminu.* Przyczyny lepszych wyników w ostatnim czasie Dyrektor upatrywała w coraz większym doświadczeniu nauczycieli przedmiotów zawodowych.

(akta kontroli str. 217-240)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że uczniowie niesłyszący i uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim realizowali podstawę programową kształcenia ogólnego. Zdaniem nauczycieli, część treści zawartych w podstawie przekraczało możliwości percepcyjne, intelektualne i językowe uczniów z wadą słuchu. Ponadto, od kilku lat, do Ośrodka przybywało coraz więcej dzieci z różnymi, niezakwalifikowanymi jako niepełnosprawność, problemami neurologicznymi i psychicznymi, które uniemożliwiały im sprostanie wymaganiom obecnego systemu egzaminacyjnego.

Dyrektor wyjaśniła, że *egzamin dla uczniów kończących szkołę podstawową był arkuszem dostosowanym, a nie stworzonym dla uczniów niesłyszących. Samo dostosowanie poleceń nie dawało możliwości odniesienia sukcesu przez ucznia niesłyszącego. Zbyt trudne teksty literackie oraz słownictwo i konstrukcje zdaniowe wykorzystywane w zadaniach matematycznych uniemożliwiały dzieciom z wadą słuchu wykazanie się posiadaną wiedzą (następstwem wady słuchu jest zaburzenie rozwoju mowy i języka). Arkusze maturalne z języka polskiego i angielskiego były tworzone specjalnie dla uczniów niesłyszących. Wyniki tych przedmiotów były zadowalające i odpowiadały możliwościom uczniów przystępujących do egzaminu maturalnego. W ocenie Dyrektor Ośrodka, bardzo trudny okazał się egzamin maturalny z matematyki, który był taki sam dla szkół masowych i szkół specjalnych dla niesłyszących. Zdaniem nauczycieli, największy problem stwarzał uczniom skomplikowany język poleceń. Uczniowie nie rozumieli poleceń i nie byli w stanie wykonać poprawnie zadań. Egzamin zawodowy, podobnie jak inne, nie był dostosowany do potrzeb i możliwości osób z wadami słuchu. Problemem były skomplikowane polecenia w języku polskim. Podstawa programowa kształcenia ogólnego i egzaminy były w języku polskim, a nie w języku migowym. W egzaminie uczestniczył tłumacz języka migowego, który mógł zgodnie z prawem przetłumaczyć tylko instrukcję do egzaminu.*

(akta kontroli str. 217-240)

W okresie objętym kontrolą, na posiedzeniach Rady Pedagogicznej, dokonywano analizy wyników diagnoz przeprowadzanych w klasach czwartych SP (treści programowe klasy 1-3) oraz w klasie pierwszej T (treści programowe szkoły podstawowej) z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego. Dokonywano również analizy wyników wewnątrzszkolnego mierzenia jakości pracy dydaktycznej (przeprowadzanej w przedostatniej klasie SP i T), wyników próbnych i egzaminów

zewnątrznych (ósmoklasisty, maturalnego i zawodowego). Na podstawie analiz z przeprowadzonych badań sformułowano wnioski do dalszej pracy.

Dyrektor Ośrodka wskazała, że monitorowanie stopnia realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego i w zawodzie odbywa się poprzez planowe przeglądy dokumentacji przebiegu nauczania (dzienniki lekcyjne) oraz przyjęte przez nauczycieli danych obowiązkowych zajęć edukacyjnych rozkładu materiału nauczania/plany wynikowe zawierające odniesienia poszczególnych jednostek lekcyjnych do treści zawartych w podstawie programowej.

(akta kontroli str. 217-240)

Ośrodek nie gromadził danych dotyczących absolwentów. Absolwenci nie mieli obowiązku przekazywać informacji o swoich losach po zakończeniu szkoły. Informacje o absolwentach uzyskiwane były przez bezpośrednie relacje, praktyki, zatrudnienie, media społecznościowe. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że o potrzebach zmian w organizacji kształcenia osób niesłyszących i słabosłyszących dowiaduje się z: rozmów z rodzicami, wychowankami; poradni psychologiczno-pedagogicznych; w ramach kontaktów z osobami niesłyszącymi (absolwenci, członkowie PZG). Dyrektor podkreśliła, że większość dzieci i młodzieży z wadą słuchu (bez niepełnosprawności współistniejących) wybierało edukację włączającą lub integracyjną.

(akta kontroli str. 217-240)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W roku szkolnym 2019/2020 w przypadku trzech oddziałów Szkoły Podstawowej i dwóch Technikum, a w latach szkolnych 2020/2021 i 2021/2022 w przypadku jednego oddziału Szkoły Podstawowej i trzech Technikum, liczebność oddziałów, w których uczyła się młodzież przekraczała maksymalne limity określone w § 6 ust. 6 pkt 2 i 9 rozporządzenia w sprawie organizacji publicznych szkół. W myśl tych przepisów, liczba uczniów w oddziale szkoły specjalnej, w oddziale dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym nie może przekraczać czterech⁴⁶, a w oddziale dla uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności, o których mowa w pkt 1, 3, 4 i 6-8 ww. ustępu - nie może przekraczać pięciu⁴⁷.

Wicedyrektor Ośrodka ds. dydaktycznych wyjaśnił, że część przypadków przekroczenia dopuszczalnej liczby uczniów wynikała z ograniczonych możliwości kadrowych Ośrodka oraz niedostatków w zakresie bazy lokalowej. Wskazał przy tym, że *budynek placówki przechodzi obecnie gruntowną modernizację, co w przyszłym roku szkolnym rozwiąże część problemów lokalowych. Mimo podejmowanych corocznie działań mających na celu pozyskanie do pracy nowych nauczycieli, z odpowiednimi kwalifikacjami, nie udaje się zatrudniać optymalnej liczby osób. Zdecydowanie największy problem mamy z pozyskaniem nauczycieli przedmiotów zawodowych. Ponad 80% nauczycieli zatrudnionych aktualnie w placówce realizuje godziny ponadwymiarowe (...). Przekroczenie dopuszczalnej liczby uczniów w oddziale zdarza się w sytuacji, gdy do danej klasy przypisany jest uczeń, dla którego zorganizowane jest indywidualne nauczanie.*

Dyrektor wskazał ponadto, że decyzję o liczbie dzieci w poszczególnych oddziałach poprzedza analiza absencji uczniów z poważnymi problemami

⁴⁶ Na 30 września roku szkolnego 2019/2020, w jednym z oddziałów Szkoły Podstawowej było sześciu uczniów.

⁴⁷ W okresie objętym kontrolą kwestionowana liczebność oddziałów wynosiła w siedmiu przypadkach sześciu, w dwóch przypadkach siedmiu oraz w trzech przypadkach ośmiu uczniów.

zdrowotnymi, którzy nie są objęci indywidualnym nauczaniem, a których nieobecności usprawiedliwione stanem zdrowia sięgają 50-60%. Podkreślił też, że utworzenie mało licznej klasy, rodzi określone konsekwencje zarówno dla uczniów takiej klasy, jak i nauczycieli realizujących w niej zajęcia dydaktyczno-wychowawcze, a podział klas, w których uczniowie tworzą zgrany zespół klasowy odbywałoby się ze szkodą dla uczniów w wymiarze społecznym.

Czynnikiem, który generuje przekroczenie limitów uczniów w oddziałach, według wyjaśnień Dyrektora, jest rekrutacja prowadzona przez placówkę przez cały rok szkolny. Przyjmujemy dzieci do oddziałów, które już funkcjonują, a możliwości zmian w organizacji pracy placówki w ciągu roku szkolnego są ograniczone.

(akta kontroli str. 217-244)

NIK dostrzega i nie kwestionuje wpływu przywołanych przez Dyrektora argumentów na omawiane zagadnienie, wskazuje jednak, że z formalnoprawnego punktu widzenia, w świetle treści przepisów przywołanego rozporządzenia, prawodawca jednoznacznie określił maksymalną liczbę uczniów poszczególnych oddziałów szkoły specjalnej.

2. Niezgodnie z wymogami § 6 ust. 1 pkt 4 i 6 oraz ust. 10 rozporządzenia w sprawie warunków kształcenia albo nierzetelnie sporządzono część dokumentów dotyczących edukacji uczniów, przez co nie odzwierciedlały one pełni działań i opinii zespołu specjalistów, m.in. poprzez:
 - brak uwzględnienia⁴⁸ w indywidualnym programie współpracy z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi w tym specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi lub innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży;
 - nieokreślenie⁴⁹ albo nierzetelne określenie⁵⁰ (w bardzo ogólny sposób, bez wskazania konkretnych działań na rzecz ucznia, jedynie jako "współpraca wg bieżących potrzeb") w indywidualnym programie zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań;
 - nieokreślenie⁵¹ albo nierzetelne określenie⁵² (w bardzo ogólny sposób, bez wskazania konkretnych działań na rzecz ucznia, jedynie jako "współpraca wg bieżących potrzeb") w indywidualnym programie działań wspierających rodziców ucznia;
 - określenie w sposób ogólny⁵³ w wielospecjalistycznej ocenie indywidualnych i rozwojowych potrzeb ucznia;
 - nieuwzględnienie⁵⁴ albo nierzetelne uwzględnienie⁵⁵ (w bardzo ogólny sposób) w wielospecjalistycznej ocenie mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień ucznia;
 - nieuwzględnienie⁵⁶ w wielospecjalistycznej ocenie adekwatnego zakresu i charakteru wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów, asystentów lub pomocy nauczyciela, zgodnego z potrzebami ucznia;

⁴⁸ We wszystkich latach szkolnych objętych kontrolą.

⁴⁹ Dwa przypadki w roku szkolnym 2019/2020.

⁵⁰ Cztery przypadki we wszystkich latach szkolnych objętych kontrolą.

⁵¹ Dwa przypadki w roku szkolnym 2019/2020.

⁵² Trzy przypadki we wszystkich latach szkolnych objętych kontrolą.

⁵³ Sześć przypadków w roku szkolnym 2019/2020, cztery przypadki w roku szkolnym 2020/2021.

⁵⁴ Po dwa przypadki w latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021.

⁵⁵ Trzy przypadki w roku szkolnym 2019/2020, dwa przypadki w roku szkolnym 2020/2021.

⁵⁶ Trzy przypadki w roku szkolnym 2019/2020, jeden przypadek w roku szkolnym 2020/2021.

- nieuwzględnienie⁵⁷ w wielospecjalistycznej ocenie przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia.

W zakresie indywidualnego programu Dyrektor wyjaśniła, że szczegółowy zakres współpracy i wsparcia przewidziany jest w Planie Pracy Ośrodka i w Programie Profilaktyczno-Wychowawczym na dany rok, a ponadto wynikają z bieżących potrzeb i konieczności. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła ponadto, że rozporządzenie w sprawie warunków kształcenia nie określa sposobu, formy ani poziomu szczegółowości ww. informacji. Koordynatorzy zespołów uwzględnili w wielospecjalistycznej ocenie ww. informacje w sposób uznany przez siebie za najlepszy.

W świetle ww. przepisów oraz wymogów należytej staranności, NIK wskazuje, że wszystkie działania i opinie zespołu specjalistów, na podstawie których organizowana jest edukacja ucznia lub podejmowane są decyzje o kierunkach i formach pracy powinny zostać rzetelnie ujęte w treści indywidualnych programów i wielospecjalistycznych ocen. Jakkolwiek przywołane rozporządzenie nie określa stopnia szczegółowości zapisów w wielospecjalistycznej ocenie i indywidualnym programie, to jednak opisy poszczególnych zagadnień w tych dokumentach nie powinny skutkować powstaniem istotnych wątpliwości co do zakresu podejmowanych czynności. Dotyczy to w szczególności decyzji zespołu o nieujmowaniu w indywidualnym programie jego fakultatywnych elementów (m.in. współpracy z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi).

(akta kontroli str. 192-204, 2017-209, 245-293, 916-2955)

OCENA CZĄSTKOWA

Realizacja procesu kształcenia młodzieży z wadą słuchu była dostosowana do ich potrzeb. Każdemu uczniowi zapewniono wymagane zajęcia, w tym z polskiego języka migowego, rewalidacyjne, komunikacyjne i logopedyczne. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły przekroczenia liczebności oddziałów oraz przypadków niezgodnego z przepisami prawa albo nierzetelnego ujmowania w wielospecjalistycznej ocenie i indywidualnym programie ich wymaganych elementów.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

- Wnioski
1. Zapewnienie realizacji zajęć w oddziałach o liczebności adekwatnej do rodzaju niepełnosprawności uczniów.
 2. Rzetelne dokumentowanie w wielospecjalistycznej ocenie i indywidualnym programie wszystkich ich wymaganych elementów.
 3. Zapewnienie na stronie internetowej Ośrodka informacji o zakresie jego działalności w postaci nagrania treści w polskim języku migowym.

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

⁵⁷ Dwa przypadki w roku szkolnym 2019/2020, jeden przypadek w roku szkolnym 2020/2021.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 6 maja 2022 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler:

Dyrektor:
z up.

Tomasz Juskiewicz
starszy inspektor kontroli państwowej

p.o. Wicedyrektor